

Dosarul nr. 2ra-126/23

2-21113980-01-2ra-25012023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. C. Roșca)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. V. Cotorobai, A. Braga, A. Malîi)

**DECIZIE**  
Curtea Supremă de Justiție

28 august 2024

mun. Chișinău

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător

Judecători

Stela Procopciuc

Diana Stănilă

Mariana Ursachi

examinând recursurile declarate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Procuratura Generală,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Vadim Bîrca împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale, repararea prejudiciului material și moral și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 13 octombrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care au fost respinse apelurile declarate de Vadim Bîrca, reprezentat de avocatul stagiar Anton Secrieru, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, reprezentat de Alexandru Vicol și Procuratura Generală, reprezentată de Alina Vochin, fiind menținută hotărârea din 29 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

constată:

La data de 28 iulie 2021, Vadim Bîrca, reprezentat de avocatul Vitalie Enachi, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale, repararea prejudiciului material și moral și compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii a indicat, că la originea acțiunii stau două cauze penale de învinuire a lui Vadim Bîrca în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. XXXXX (5) și art. XXXXX din Codul Penal al Republicii Moldova, care, fiind, din start pornite în proceduri diferite, dar, au fost ulterior conexate și examinate într-o singură cauză.

Cu referire la cauza penală în temeiul art. XXXXX din Codul Penal a indicat că prin ordonanța organului de urmărire penală din 28 martie 2014 a fost pornită urmărirea penală în cauza penală nr. XXXXX pe faptul comiterii infracțiunii de escrocherie prevăzute de art. XXXXX din Codul Penal. Ca temei au servit preținsele fapte, invocate de Gheorghe Apostol, în plângerile adresate organelor procuraturii, în care a fost

invocat precum că Vadim Bîrca, la 12 februarie 2014, aflându-se pe str. XXXXX cunoscând cu certitudine despre faptul că automobilul său de model XXXXX cu n.î. XXXXX a.f. XXXX este găsit, prin înșelăciune și abuz de încredere, i-a vândut cetățeanului Gheorghe Apostol contra sumei de 9 000 de euro (echivalentul a 165 510 de lei) primind în schimb un automobil de model XXXXX cu n.î. XXXXX ale autoproclamatei republici transnistrene și suma de 2 000 de euro, cauzându-i, astfel ultimului un prejudiciu material considerabil în proporții deosebit de mari”.

Prin ordonanța organului de urmărire penală din 02 iunie 2014, s-a dispus recunoașterea lui Vadim Bîrca ca bănuit în cauza penală nr. XXXXX.

Prin ordonanța procurorului din Procuratura mun. Chișinău din 02 septembrie 2014, Vadim Bîrca a fost pus sub învinuire în comiterea infracțiunii prevăzute de art. XXXXX din Codul Penal.

Prin ordonanța procurorului din Procuratura mun. Chișinău din 02 septembrie 2014, lui Vadim Bîrca i-a fost aplicată măsura preventivă sub forma de obligare de a nu părăsi localitatea pentru un termen de 30 de zile.

În continuare, prin ordonanța din 09 octombrie 2014 a organului de urmărire penală a fost efectuată percheziție la domiciliul lui Vadim Bîrca.

Ca urmare, conform procesului-verbal de percheziție din 17 octombrie 2014 și procesului-verbal de examinare a obiectului, s-a demonstrat că, în urma percheziției au fost ridicate anumite obiecte, care ulterior au fost anexate la materialele cauzei penale.

Cu referire la cauza penală în temeiul art. XXXXX din Codul Penal, reprezentantul reclamantului a indicat că, prin ordonanța organului de urmărire penală din 08 iulie 2014 s-a dispus începerea urmăririi penale în temeiul art. XXXXX din Codul Penal, falsificarea seriei, a numărului de înmatriculare al caroseriei auto prin ștergere, înlocuire sau modificare, săvârșite de două sau mai multe persoane, iar, în motivarea soluției s-a menționat: „la 29 mai 2014, în conformitate cu prevederile art. 142-144 din Codul de procedură penală, a fost dispusă expertiza autotehnică a autoturismului de model XXXXX, stabilindu-se în baza raportului de expertiză nr. 4526 din 13 iunie 2014 că, numărul de marcaj al caroseriei automobilului de model XXXXX prezentat pentru examinare a fost supus modificării prin înlăturarea suportului amortizatorului inițial, cu montarea ulterioară a unui suport analog cu numărul prezent ”XXXXX” și fixarea lui prin sudare.”. Cauzei penale menționate i-a fost atribuit numărul XXXXX.

A notat că la data de 07 noiembrie 2014, de către organul de urmărire penală a fost ridicat automobilul de model XXXXX, cu amplasarea acestuia la parcare specială a MAI.

A susținut reprezentantul reclamantului, că de către organul de urmărire penală a fost întocmită ordonanța de recunoaștere și de anexare a corpurilor delictive la cauza penală, prin care, automobilul de model XXXXX a fost recunoscut drept corp delict. Prin ordonanța de transmitere la păstrare a corpului delict din 23 decembrie 2015 emisă de către procurorul din Procuratura mun. Chișinău s-a dispus remiterea spre păstrare a corpului delict – automobilul de model XXXXX – proprietarului Gheorghe Apostol, cu obligarea acestuia din urmă de a-l păstra până la soluționarea definitivă a cauzei penale.

Prin ordonanța din 04 februarie 2015 a procurorului din Procuratura mun. Chișinău s-a dispus recunoașterea lui Vadim Bîrca ca bănuit în comiterea infracțiunii prevăzute de art. XXXXX din Codul Penal.

Ulterior, la 09 februarie 2015, procurorul din Procuratura mun. Chișinău a dispus conexasia cauzelor penale sus-menționate într-o singură procedură.

Prin ordonanța din 08 aprilie 2015 emisă de procurorul din Procuratura mun. Chișinău s-a dispus punerea sub învinuire a lui Vadim Bîrca în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. XXXXX din Codul Penal al Republicii Moldova. Totodată, prin ordonanța din 08 aprilie 2015 s-a aplicat față de învinuitul Vadim Bîrca măsura preventivă – obligarea de a nu părăsi localitatea pe un termen de 30 zile.

Ulterior, cauza penală a fost transmisă în instanța de judecată, Judecătoriei Chișinău, spre examinare.

Prin sentința din 02 martie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, Vadim Bîrca a fost achitat în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. XXXXX din Codul Penal, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii.

Prin aceeași sentință s-a dispus: automobilul de model XXXXX, care potrivit ordonanței din 07 noiembrie 2014 a fost recunoscut corp delict și transmis la păstrare lui Gheorghe Apostol prin ordonanța din 23 decembrie 2014 și recipisa din 06 ianuarie 2015, urmează a fi restituit în proprietatea lui Vadim Bîrca, împreună cu documentele în original/certificat de înmatriculare, procură.

Prin decizia din 28 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău, Vadim Bîrca a fost recunoscut vinovat și respectiv condamnat în temeiul art. XXXXX din Codul penal al Republicii Moldova, fiindu-i aplicată pedeapsa cu închisoare pentru un termen de 8 ani și 8 luni în penitenciar de tip închis.

Prin decizia din 02 iulie 2019 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul înaintat de avocatul Gheorghe Șalari în numele lui Vadim Bîrca cu casarea deciziei din 28 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău și retrimiteră cauzei spre rejudecare de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Prin decizia din 16 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău s-a dispus respingerea ca nefondat a apelului procurorului și s-a menținut fără modificări sentința din 02 martie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

Prin decizia din 09 martie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a respins ca fiind inadmisibil recursul ordinar, declarat de către acuzatorul de stat, cu menținerea deciziei din 16 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău.

Urmare a rămânerii irevocabile sentinței de achitare din 02 martie 2018 în privința lui Vadim Bîrca, acesta este îndreptățit la compensarea prejudiciilor cauzate prin acțiunile ilegale ale organului de urmărire penală și a instanțelor de judecată.

Acțiunile organelor de urmărire penală manifestate prin punerea neîntemeiată sub învinuire, aplicarea măsurii preventive de a nu părăsi localitatea, ridicarea bunul mobil XXXXX și transmiterea acestuia în posesia lui Gheorghe Apostol, efectuarea percheziției la domiciliu, trimiterea cauzei spre judecare în instanța de judecată, condamnarea ilegală a acestuia de către Curtea de Apel Chișinău reprezintă acțiuni ilicite, care i-au cauzat lui Vadim Bîrca prejudicii materiale și morale.

Cu referire la prejudiciul material, reprezentantul reclamantului a notat în cererea de chemare în judecată, că prin sentința de achitare s-a constatat cu certitudine, că raportul juridic care a stat la baza relațiilor civile dintre Vadim Bîrca și Gheorghe Apostol a fost un contract de schimb. Vadim Bîrca a transmis în proprietatea lui Gheorghe Apostol automobilul de model XXXXX și a primit în schimb automobilul de

model XXXXX. Valoarea automobilelor a fost apreciată de părți, la acel moment la suma de 7 000 de euro pentru fiecare.

Însă, până la moment automobilul de model XXXXX nu a fost restituit lui Vadim Bîrca, iar bunul menționat a fost posedat exclusiv de către Gheorghe Apostol, și la moment valoarea acestuia s-a depreciat cu 59 % ca urmare a uzurii în perioada 2015-2021, făcând trimitere în acest sens la Hotărârea CNPF nr. 13/1 din 03 aprilie 2008.

Așadar, având în vedere că, urmare a relațiilor de schimb, bunurile au fost evaluate la suma de 7 000 de euro fiecare, se constată cu certitudine că, la ziua de astăzi, valoarea bunului respectiv a fost diminuată cu 59 % pe parcursul a 7 ani de zile, iar suma prejudiciului cauzat lui Vadim Bîrca este: 7000 de euro x 59 % = 4 130 de euro.

A indicat că prejudiciul material cauzat lui Vadim Bîrca de către organul de urmărire penală rezultă din deprecierea valorii bunului pe care îl deține și care i-a fost ridicat de către organul de urmărire penală și transmis către Gheorghe Apostol, în mod ilegal.

În ceea ce privește prejudiciul moral, a relevat că, Vadim Bîrca a fost învinuit pentru două capete de acuzare, și anume conform art. XXXXX și conform art. 276 alin. (2) lit. b) din Codul Penal.

Fapta prevăzută de art. XXXXX din Codul penal al Republicii Moldova prevede o pedeapsă cu închisoare de la 8 la 15 ani, respectiv, infracțiunea face parte din categoria celor deosebit de grave, iar, fapta prevăzută de art. XXXXX din Codul Penal, se pedepsește cu închisoare de până la 3 ani, respectiv este catalogată în categoria celor mai puțin grave.

În măsura în care este în prezența unei sentințe de achitare a lui Vadim Bîrca, se constată cu certitudine că, însuși toate acțiunile organului de urmărire penală și respectiv a Curții de Apel Chișinău care mai întâi l-a condamnat pe Vadim Bîrca la închisoare pentru un termen de 8 ani și 8 luni, reprezintă încălcări procesuale grave.

Totodată, pe parcursul judecării cauzei, lui Vadim Bîrca i-a fost aplicată măsura preventivă sub formă de obligare de a nu părăsi localitatea, ceea ce reprezintă o ingerință în viața privată și în dreptul la libertate.

Faptul că pe numele lui Vadim Bîrca au fost pornite două cauze penale și faptul condamnării acestuia de către Curtea de Apel Chișinău și reieșind din publicitatea dosarelor și a deciziei de condamnare, se constată că numele acestuia rămâne pătat pe viață din cauza acțiunilor organului de urmărire penală și a Curții de Apel Chișinău.

A menționat că, însuși intentarea unei cauze penale din start presupune unele retrairi și frustrări, iar durata acestui proces penal este direct legată de durata stării de tensiune a persoanei vizate.

Suplimentar, în privința reclamantului au fost efectuate măsuri de perchezitie care s-au dovedit a fi desfășurate în mod ilegal, or, rezultatele acestora nu au condus la condamnarea lui Vadim Bîrca, ceea ce demonstrează încălcarea dreptului la viață privată cât și inviolabilitatea domiciliului a lui Vadim Bîrca, inclusiv prin efectuarea perchezitiei la domiciliul acestuia din urmă.

A susținut că, având în vedere ilegalitatea acțiunilor organului de urmărire penală cât și a instanțelor de judecată materializate prin tragere la răspundere ilegală, încălcarea dreptului la libertate, la viață privată dar și nerespectarea termenului rezonabil de examinare a cauzei, care a durat 7 ani de zile, se conchide că pentru fiecare

an în care Vadim Bîrca a avut suferință psihologică și fiind supus învinuirii, o compensație morală echitabilă ar fi de 600 000 de lei.

Cu referire la încălcarea dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil, a indicat că, urmărirea penală a început la data de 28 martie 2014, iar sentința de achitare a devenit irevocabilă la 09 martie 2021, când a fost emisă decizia instanței de recurs privind respingerea ca inadmisibil a recursului înaintat de acuzatorul de stat.

A relatat că tot procesul penal a durat 7 ani de zile, ceea ce este contrar principiului dreptului la examinarea cauzei într-un termen rezonabil. Cu privire la această chestiune, a mai indicat că pentru aprecierea dacă a fost sau nu încălcat dreptul la examinarea cauzei în termen rezonabil, urmează a se ține cont de anumite criterii și anume: complexitatea cauzei, comportamentul părților miza (interesul) pentru reclamant.

A menționat că, suma compensației morale ce urmează a fi achitate lui Vadim Bîrca este de 100 000 de lei.

Cu concretizările ulterioare, Vadim Bîrca a solicitat încasarea din contul statului Republica Moldova prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Vadim Bîrca, a sumei de 4 130 de euro cu titlu de prejudiciu material sub forma deprecierii automobilului ridicat în cadrul cauzei penale, a sumei de 29 769 de lei cu titlu de prejudiciu material sub forma cheltuielilor de asistență juridică suportate în cadrul cauzei penale, a sumei de 600 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat ca urmare a acțiunilor ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor de judecată, constatarea faptului încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil a cauzei penale de învinuire a lui Vadim Bîrca, încasarea din contul statului Republica Moldova prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul Vadim Bîrca a sumei de 100 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral pentru încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil, precum și compensarea cheltuielilor de judecată pentru asistență juridică în mărime de 8 000 de lei.

Prin hotărârea din 29 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, acțiunea a fost admisă parțial. S-a constatat încălcarea dreptului lui Vadim Bîrca la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale privind acuzarea lui Vadim Bîrca în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. XXXXX din Codul penal. S-a încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al R. Moldova în beneficiul lui Vadim Bîrca suma de 10 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale, suma de 40 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal, suma de 15 000 de lei cu titlu de prejudiciu material, sub forma cheltuielilor pentru asistența juridică suportate în cadrul cauzei penale, precum și suma de 5 000 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată sub forma asistenței juridice. În rest, cererea a fost respinsă ca neîntemeiată.

La data de 01 decembrie 2021, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, reprezentat de Alexandru Vicol, a declarat apel împotriva hotărârii din 29 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a hotărârii și pronunțarea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii.

La data de 09 decembrie 2021, Procuratura Generală, reprezentată de Alina Vochin, a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a hotărârii din 29 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău,

sediul Centru și pronunțarea unei hotărâri noi de respingere a acțiunii, ulterior a depus cerere motivată solicitând diminuarea cuantumului determinat cu titlu de prejudiciu moral.

La data de 17 decembrie 2021, Vadim Bîrca, reprezentat de avocatul stagiar Anton Secrieru a declarat apel împotriva hotărârii din 29 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea acestuia, casarea parțială a hotărârii, în partea în care s-au respins pretențiile din acțiune și pronunțarea unei hotărâri noi de admitere integrală a acțiunii.

Prin decizia din 13 octombrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, au fost respinse apelurile declarate de Vadim Bîrca, reprezentat de avocatul stagiar Anton Secrieru, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, reprezentat de Alexandru Vicol și Procuratura Generală, reprezentată de Alina Vochin, fiind menținută hotărârea din 29 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

La data de 26 decembrie 2022 Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei hotărâri noi de respingere a acțiunii, ca neîntemeiată.

În motivarea recursului s-a invocat că art. 3, coroborat cu art. 6 din Legea nr.1545 învederează expres cazurile în care survine dreptul persoanei fizice/juridice la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

A menționat că instanța de fond și instanța de apel au aplicat eronat normele de drept material ce țin de încasarea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în condițiile în care pentru aplicabilitatea prevederilor Legii nr. 1545, necesită de a fi întrunite cumulativ atât circumstanțele prevăzute de art. 6 - dreptul la repararea prejudiciului, cât și de art.3 - cazurile de reparare a prejudiciului material și moral. Prin urmare, normele legale în cauză sunt indisolubile (nu pot fi aplicate separat).

Ministerul Justiției al Republicii Moldova a menționat că raportând normele citate mai sus cu situația din prezenta speță, în privința lui Vadim Bîrca a fost emisă o sentință de achitare, formal fiind respectată condiția statuată în art.6 lit. a) din Legea nr. 1545. Pe de altă parte, a reiterat că eroarea instanței de fond și a instanței de apel, în ceea ce vizează relevanța acțiunii intimatului, constă în poziția sa cu referire la dreptul de a solicita compensarea prejudiciului cauzat în conformitate cu prevederile Legii nr. 1545, în prezența doar a sentinței de achitare, fapt apreciat ca fiind o poziție eronată.

Ministerul Justiției al Republicii Moldova a relatat că este incontestabil că acțiunile organului de urmărire penală de recunoaștere în calitate de bănuț, ulterior de învinuit, nu pot fi calificate drept acțiuni de tragere ilegală la răspundere penală în sensul art. 3 din Legea nr. 1545.

În partea pretențiilor ce vizează Legea nr. 87/2022, a menționat că instanțele parțial au apreciat raportul motivat, neelucidând în mod pertinent aspectele relevante în cadrul acestuia și argumentarea din referința Ministerului Justiției, în condițiile în care, din condițiile raportului se observă faptul că durata de timp a examinării cauzei penale s-a datorat complexității cauzei, gravității faptei imputate și nemijlocit comportamentului participanților la proces.

Totodată a indicat că Ministerul Justiției a probat lipsa suportării de către intimat a unui prejudiciu, iar timp cât nu a fost probată existența de facto a acestui prejudiciu de către intimat, apriori, nu se poate constata lipsa a ceea ce nu a existat.

La data de 12 ianuarie 2023, prin intermediul oficiului poștal, Procuratura Generală a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea parțială a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei hotărâri noi de respingere a acțiunii.

În motivarea recursului s-a invocat că deși reclamantul a fost achitat, nu au fost constatate încălcările din partea organului de urmărire penală, iar acțiunile de urmărire penală efectuate nu pot fi considerate ca ilegale numai datorită existenței unei sentințe de achitare.

Totodată a indicat că pentru angajarea răspunderii statului pentru prejudiciul cauzat prin erori judiciare și de anchetă sunt necesare condiții speciale și anume: fapta ilicită, în calitate de condiție generală a răspunderii delictuale.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la data de 13 octombrie 2022.

Materialele cauzei atestă că decizia motivată a instanței de apel a fost expediată, prin intermediul poștei electronice, în adresa recurenților la data de 23 decembrie 2022 (f.d. 25, volumul II).

Astfel, recursurile, declarate la 26 decembrie 2022 de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova și la 12 ianuarie 2023 de către Procuratura Generală, sunt în termen.

La 26 ianuarie 2023, Curtea Supremă de Justiție, prin intermediul oficiului poștal, a expediat în adresa participanților la proces copia recursurilor declarate de către Ministerul Justiției și de către Procuratura Generală, împotriva deciziei din 13 octombrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, creând astfel participanților la proces condiții egale de a cunoaște modul de derulare a procedurii în recurs, cât și le-a acordat, întru asigurarea respectării principiilor contradictorialității și disponibilității în drepturi, posibilitatea de depunere a referinței.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a învedera că, prin Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare la 18 august 2023, cu excepția art. IV, V pct. 1-9 și 11-16 și art. VII – 01 septembrie 2023, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 318-321 art. 570 din 18 august 2023, au fost introduse modificări în Codul de procedură civilă, inclusiv la capitolul XXXVIII – Recursul, secțiunea a 2-a, recursul împotriva actelor de dispoziție ale curților de apel.

Conform art. XI alin. (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor.

Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Respectiv, recursurile declarate de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de către Procuratura Generală a RM au fost depuse până la data intrării în vigoare a Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, și vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor.

Totodată, având în vedere că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă recursul se va examina conform procedurii de judecare a recursului în vigoare la data depunerii acestuia, deoarece după sensul său norma referitoare la temeiuri cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele fiind un tot întreg organic.

În conformitate cu prevederile art. 431 din Codul de procedură civilă, examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție. Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători. Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție. Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.

Prin încheierea din 15 martie 2023 a Curții Supreme de Justiție recursurile declarate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Procuratura Generală s-au considerat admisibile și s-au transmis pentru a fi examinate în fond.

Totodată, prin Legea nr.224 din 31 iulie 2024 (în vigoare din 16.08.2024) s-a modificat art.13 din Legea nr.64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție cu completarea aliniatului 5<sup>1</sup> cu următorul cuprins. Până la începerea activității Curții Supreme de Justiție în noua componentă, președintele Curții formează complete de judecată. Curtea Supremă de Justiție va examina în complete de 3 judecători cererile de recurs, cererile de recurs în anulare și cererile de revizuire, care au fost inițial repartizate spre examinare completelor din 5 judecători. Acestea vor fi examinate de completul de judecători din care face parte judecătorul raportor.

În speță, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție nu a considerat oportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în cererile de recurs, deoarece criticele recurenților au fost expuse cu suficientă claritate.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recursuri, în coroborare cu normele de drept aplicabile speței, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează asupra respingerii recursurilor declarate de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de către Procuratura Generală a RM, cu menținerea deciziei din 13 octombrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să respingă recursul și să mențină decizia instanței de apel și, după caz, hotărârea primei instanțe, precum și încheierile atacate cu recurs.

În debutul analizei sale, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră imperioase concluziile Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac vs. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit cărora, reieșind din principiul preeminenței dreptului dedus din art.1 al Convenției, Curtea Supremă de Justiție nu trebuie să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consemnează că legea procesual civilă consacră principiul general potrivit căruia orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv. Această dispoziție este edictată atât în interesul unei bune administrări a justiției și încrederii ce trebuie să inspire justițiabililor, cât și pentru a se da instanțelor superioare posibilitatea de a controla judecata primelor instanțe.

În condițiile art. 5 alin.(1) din Codul de procedură civilă, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanța judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reiterează că rezonabilitatea duratei procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei, ținând cont de următoarele criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și al autorităților relevante și importanța cauzei pentru reclamant.

După cum denotă actele cauzei, Vadim Bîrca înaintând acțiunea împotriva Ministerului Justiției al RM, intervenient accesoriu Procuratura Generală a RM a solicitat constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale, încasarea din contul statului Republica Moldova prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Vadim Bîrca a sumei de 4 130 de euro cu titlu de prejudiciu material sub forma deprecierii automobilului ridicat în cadrul cauzei penale, a sumei de 29 769 de lei cu titlu de prejudiciu material sub forma cheltuielilor de asistență juridică suportate în cadrul cauzei penale, a sumei de 600 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat ca urmare a acțiunilor ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor de judecată; constatarea faptului încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil a cauzei penale de învinuire a lui Vadim Bîrca, încasarea din contul statului Republica Moldova prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul Vadim Bîrca a sumei de 100 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral pentru încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil, precum și compensarea cheltuielilor de judecată pentru asistență juridică în mărime de 8 000 de lei.

Fiind investită cu examinarea cauzei, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, prin hotărârea din 29 noiembrie 2021 a admis parțial acțiunea. S-a constatat încălcarea dreptului lui Vadim Bîrca la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale privind acuzarea lui Vadim Bîrca în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. XXXXX din Codul penal. S-a încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al R. Moldova în beneficiul lui Vadim Bîrca suma de 10 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale, suma de 40 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal, suma de 15 000 de lei cu titlu de prejudiciu material, sub forma

cheltuielilor pentru asistența juridică suportate în cadrul cauzei penale, precum și suma de 5 000 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată sub forma asistenței juridice. În rest, cererea a fost respinsă ca neîntemeiată.

Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 13 octombrie 2022, a respins apelurile declarate de Vadim Bîrca, reprezentat de avocatul stagiar Anton Secrieru, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, reprezentat de Alexandru Vicol și Procuratura Generală, reprezentată de Alina Vochin, fiind menținută hotărârea din 29 noiembrie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru

Pentru a decide astfel, instanța de apel, analizând prevederile art. 2 alin. (1), art. 3 alin. (2), art. 4 al Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, art. 19 alin. (1) art. 20 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, a conchis ca fiind corectă aprecierea prejudiciului și constatarea încălcării dreptului la desfășurarea procesului penal în termen rezonabil de prima instanță, cu încasarea din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, a prejudiciului moral în sumă de 10 000 de lei, or, aceasta este o compensație echitabilă, apreciată în coraport cu criteriile enunțate.

Instanța de apel a notat că având în vedere perioada derulării urmăririi penale și examinării cauzei penale de 6 ani și 9 luni, de atitudinea părților la judecare cauzei, complexitatea cauzei penale, precum și miza (interesul) pentru reclamant, a considerat că instanța de fond temeinic și legal a ajuns la concluzia precum că lui Vadim Bîrca i-a fost încălcat dreptul la judecare în termen rezonabil a cauzei penale intentate în privința sa. Or, perioada efectuării urmăririi penale și judecării cauzei din 2 iunie 2014 și până la 09 martie 2021 este una îndelungată și nu poate fi apreciată ca fiind rezonabilă.

Cu referire la mărimea prejudiciului moral încasat de către instanța de fond în sumă de 40 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal în temeiul Legii nr. 1545-XIII din data de 25 februarie 1998, instanța de apel a considerat că constituie o satisfacție echitabilă a despăgubirilor și ar atinge scopul și finalitatea prevăzută de lege. Or, la determinarea cuantumului prejudiciului moral urmează să se respecte criteriul echității, care presupune că despăgubirile pentru prejudiciul moral trebuie să fie juste, raționale și echitabile, adică trebuie stabilite în așa fel încât să asigure efectiv o compensare suficientă a prejudiciului moral cauzat, ca astfel să fie menținut echilibrul între daunele efectiv pricinuite și suma acordată. Totodată, a indicat că nu pot fi reținute argumentele lui Vadim Bîrca, precum că suma de 600 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral pentru suferințele suportate este reală și echitabilă, deoarece aceasta este vădit disproporțională și excesivă, nefiind în relație de proporționalitate cu gravitatea suferințelor psihice suportate.

Cu referire la pretenția reclamantului privind încasarea sumei de 4 130 de euro, cu titlu de prejudiciu material cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, pentru uzura automobilului, instanța de judecată, instanța de apel a considerat, că instanța de fond corect a reținut netemeinicia acesteia, or, Vadim Bîrca nu a prezentat vre-un raport de expertiză, potrivit căruia s-ar concluziona gradul de uzură al automobilului de model XXXXX, ridicat în cadrul cauzei penale.

Cu referire la pretenția reclamantului de încasare a prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal, instanța de apel a apreciat, că instanța de

fond corect a reținut-o temeinică, încasând din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul reclamantului a sumei de 40 000 de lei, or, suma solicitată de reclamant în cuantum de 600 000 de lei este una excesivă, disproporționat de mare în raport cu suferințele cauzate, prin aplicarea măsurii preventive de a nu părăsi localitatea, percheziției la domiciliu, cât și ridicarea bunului.

Analizând materialele dosarului în coraport cu normele juridice ce guvernează raportul juridic litigios, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că instanțele de judecată ierarhic inferioare corect au determinat obiectul probațiunii în cauza dedusă judecătii, acestea au apreciat corect circumstanțe esențiale pentru examinarea justă a cauzei.

Recapitulând esența litigiului, în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține starea de fapt constatată de instanțe și confirmată de părți.

Conform prevederilor art. 130 alin. (1)-(3) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Niciun fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficientă pentru soluționarea cauzei.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că, izvorul pretențiilor reclamantului îl constituie acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în cadrul cauzei penale nr. XXXXX (f.d.40).

Din materialele cauzei se atestă că, prin ordonanța privind începerea urmăririi penale din 28 martie 2014, emisă de organul de urmărire penală s-a dispus începerea urmăririi penale pe indicii infracțiunii prevăzute de art. XXXXX Cod Penal, pe faptul săvârșirii escrocheriei în proporții deosebit de mari, fiind atribuit cauzei penale nr. XXXXX.

Prin ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț din 02 iunie 2014, emisă de organul de urmărire penală, s-a dispus recunoașterea reclamantului Vadim Bîrcă în calitate de bănuț în cauza penală nr. XXXXX. (f.d.14)

Prin ordonanța de punere sub învinuire din 02 septembrie 2014, s-a dispus punerea sub învinuire a lui Vadim Bîrcă, incriminându-i-se săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. XXXXX (f.d.15).

Prin ordonanța de aplicare a măsurii preventive din 02.09.2014, s-a dispus aplicarea față de învinuitul Vadim Bîrcă, a măsurii preventive în formă de obligare de a nu părăsi localitatea pe un termen de 30 de zile (f.d.17).

Prin ordonanța de percheziție din 09 octombrie 2014, s-a dispus efectuarea percheziției la domiciliul reclamantului Vadim Bîrcă (f.d.19-20).

La 09 octombrie 2014 a fost emis un demers în acest sens, (f.d. 23-24), iar, prin încheierea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 10 octombrie 2014, (f.d. 21-22) s-a admis demersul procurorului și s-a autorizat efectuarea percheziției la domiciliul reclamantului Vadim Bîrcă. Potrivit procesului-verbal de percheziție din 17 octombrie

2014, în temeiul cauzei penale nr. XXXXX, la domiciliul reclamantului Vadim Bîrcă a fost efectuată percheziție (f.d. 25-27).

Conform ordonanței de recunoaștere și de anexare a corpurilor delict la cauza penală din 07 noiembrie 2014, automobilul de model XXXXX de culoare neagră, a.f. XXXXX a fost ridicat la 07.11.2014 de la Vadim Bîrcă. (f.d.34-35).

Prin ordonanța de transmitere la păstrare a corpului delict din 23.12.2014, s-a dispus: ”a remite spre păstrare corpul delict- automobilul de model ” XXXXX - proprietarului Apostol Gheorghe” (f.d.36-37).

Prin ordonanța din 04 februarie 2015 Vadim Bîrcă a fost recunoscut în calitate de bănuit în comiterea infracțiunii prevăzute de art. XXXXX Cod Penal al Republicii Moldova (f.d.39).

Prin ordonanța din 09 februarie 2015 s-a dispus conexarea cauzelor penale nr. XXXXX și XXXXX într-o singură procedură, atribuindu-se numărul cauzei penale XXXXX (f.d.40).

La 08 aprilie 2015, prin ordonanța de punere sub învinuire, Vadim Bîrcă a fost pus sub învinuire în cauza penală nr. XXXXX, incriminându-i-se săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. art. XXXXX Cod Penal (f.d.42-44).

Prin ordonanța de aplicare a măsurii preventive din 08.04.2015 reclamantului Vadim Bîrcă i s-a aplicată măsura preventivă de a nu părăsi localitatea pe un termen de 30 de zile.

La 14.04.2015, în cauza penală cu nr. XXXXX a fost întocmit rechizitoriu (f.d. 48-50).

La data de 06.05.2015 Procuratura mun. Chișinău a înregistrat la Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău, cauza penală privind învinuirea lui Vadim Bîrcă de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. art. XXXXX Cod Penal al Republicii Moldova, care a fost repartizată spre examinare judecătorului.

Completul de judecată menționează că, cauza penală a fost examinată în instanța de fond în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani începând cu perioada 28 mai 2015 până la 02 martie 2018.

Prin sentința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 02 martie 2018, Vadim Bîrcă a fost achitat pe motiv că faptele inculpatului nu întrunesc elementele infracțiunii incriminate, cu reabilitatea deplină a acestuia

Prin decizia din 28 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău, Vadim Bîrcă a fost recunoscut vinovat și respectiv condamnat în temeiul art. 42-246 alin. (2) lit. b) și art. XXXXX din Codul penal al Republicii Moldova, fiindu-i aplicată pedeapsa cu închisoare pentru un termen de 8 ani și 8 luni în penitenciar de tip închis.

Prin decizia din 02 iulie 2019 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul înaintat de avocatul Gheorghe Șalari în numele lui Vadim Bîrcă cu casarea deciziei din 28 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău și retrimiteră cauzei spre rejudecare de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Prin decizia din 16 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău s-a dispus respingerea ca nefondat a apelului procurorului și s-a menținut fără modificări sentința din 02 martie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

Prin decizia din 09 martie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a respins ca fiind inadmisibil recursul ordinar, declarat de către acuzatorul de stat, cu menținerea deciziei din 16 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău.

Urmare a rămânerii irevocabile sentinței de achitare din 02 martie 2018 în privința lui Vadim Bîrca, acesta este îndreptățit la compensarea prejudiciilor cauzate prin acțiunile ilegale ale organului de urmărire penală și a instanțelor de judecată.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că problema supusă controlului judecătoresc în fază de recurs constă în verificarea corectitudinii aplicării de către instanțele de judecată a Legii nr. 1545-XIII din data de 25 februarie 1998 și a Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011.

Conform art. 1 alin. (1) și (2) al Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, scopul prezentei legi este crearea în Republica Moldova a unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

Potrivit art. 2 alin. (1) și (2) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, orice persoană fizică sau juridică care consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată ce vizează constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului (denumită în continuare reclamant).

Sarcina nemijlocită de aplicare a dispozițiilor legii enunțate, prin stabilirea mărimii reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea drepturilor sus-menționate, le revine instanțelor de judecată în fiecare caz individual, conform regulilor de competență jurisdicțională, specificate la capitolul IV din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova.

În corespundere cu art. 4 alin. (1)-(3) din Legea menționată, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

În conformitate cu art. 19 alin. (1) din Codul de procedură penală, orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu prezentul cod.

Articolul 20 din același cod prevede desfășurarea procesului penal în termen rezonabil: (1) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile. (2) Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sânt: 1) complexitatea cazului; 2) comportamentul participanților la proces; 3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată; 3<sup>1</sup>) importanța procesului pentru cel interesat; 4) vârsta de până la 18 ani a victimei. (4) Respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror, iar la judecarea cazului – de către instanța respectivă.

La caz, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că procedura penală în privința lui Bîrca Vadim s-a desfășurat în perioada 2 iunie 2014 – data înaintării ordonanței de punere sub învinuire și până la 9 martie 2021 – data emiterii deciziei Curții Supreme de Justiție, ceea ce constituie 6 ani și 9 luni. Odată identificată perioada de referință, aprecierea rezonabilității timpului procedurilor se face potrivit următoarelor criterii - miza pentru reclamant; comportamentul părților în proces și complexitatea cauzei.

În speță, în ceea ce privește complexitatea cauzei, Completul de judecată constată că, cauza penală de învinuire a lui Bîrca Vadim în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 190 alin. (5) din Codul penal este una complexă, având în vedere că au fost conexe 2 cauze penale, cât și materialul probator.

Referitor la conduita părților și autorităților naționale, reieșind din raporturile privind modul de respectare a termenului rezonabil la examinarea și judecarea cauzei penale, s-a constatat că lui Bîrca Vadim nu îi poate fi imputată tergiversarea examinării cauzei, reclamantul participând la majoritatea ședințelor de judecată, iar din 25 de amânari care au avut loc: 8 - au fost solicitate de partea acuzării; 11 - de partea apărării și 2 solicitări de amânare parvenite atât din partea apărării cât și din partea acuzării, iar 4 ședințe de judecată programate au fost amânate/nu au avut loc pe motivul lipsei de interpret, a concediului medical sau anual de odihnă a judecătorilor/completelor implicate în judecarea cauzei.

La fel, cauza s-a aflat la examinare în prima instanță, de două ori la Curtea de Apel Chișinău și la Curtea Supremă de Justiție.

Cât privește miza pentru reclamant, se reține că Vadim Bîrca a fost învinuit de comiterea unei infracțiuni deosebit de grave, pentru care legea penală prevede doar pedeapsa cu închisoare de la 8 la 15 ani.

În acest context, potrivit art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale statuează că orice persoană are dreptul de a-i fi examinată cauza în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil, de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege, care va hotărî fie asupra încălcării dreptului și a obligațiilor cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

Conform art. 5 alin. (1) și (2) al Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, în urma constatării faptului că a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii

judecătorești, instanța de judecată decide asupra acordării unei satisfacții echitabile de la bugetul de stat.

Conform art. 20 alin.(1) lit. f) din Legea privind finanțele publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25 iulie 2014, Ministerul Finanțelor al RM este autoritatea publică centrală în domeniul finanțelor publice și asigură gestionarea mijloacelor financiare ale bugetelor componente ale bugetului public național prin contul unic trezorerial și prin alte conturi deschise în Banca Națională a Moldovei și în instituțiile financiare, administrează bugetul de stat și monitorizează executarea celorlalte bugete componente ale bugetului public național.

În temeiul art. 2 alin. (7) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, organul care reprezintă statul în instanțele de judecată în cazul în care este înaintată o acțiune civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la executarea în termen a hotărârii judecătorești este Ministerul Justiției al RM.

La caz, Bîrca Vadim a solicitat încasarea din contul statului a sumei de 600 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral pentru suferințele suportate considerând că este o sumă reală și echitabilă fiind în relație de proporționalitate cu gravitatea suferințelor psihice suportate, în temeiul Legii nr. 1545-XIII din data de 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Conform art. 53 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

În condițiile art. 2 alin. (1) din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, acțiuni ilicite – sunt acțiuni sau inacțiuni ale organului împuternicit să examineze cazurile cu privire la contravenții, ale organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată, care exclud vinovăția acestora, al căror caracter ilegal se manifestă prin încălcarea principiului general, potrivit căruia nici o persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere și nu poate fi judecată, (erori) ori fapte ale persoanelor cu funcție de răspundere din organul de urmărire penală sau din instanța de judecată, manifestate prin încălcarea intenționată a normelor procedurale și materiale în timpul procedurii penale sau contravenționale (infrațiuni).

În sensul art. 3 alin. (1) al Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 în conformitate cu prevederile prezentei legi, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma: a) reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală; b) condamnării ilegale, confiscării ilegale a averii, supunerii ilegale la muncă neremunerată în folosul comunității.

Conform art. 6 al Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul: a) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare; b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare.

În baza art. 2007 alin. (1) lit. a) din Codul civil, prejudiciul cauzat persoanei prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată

se repară de către stat integral, indiferent de vinovăția persoanei responsabile, în cazul condamnării ilegale, tragerii ilegale la răspundere penală.

Din succesiunea celor expuse, rezultă că potrivit art. 524 din Codul de procedură penală, persoanele cărora, în cursul procesului penal, prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală sau ale instanțelor judecătorești, li s-a cauzat un prejudiciu material sau moral au dreptul la despăgubire echitabilă în conformitate cu prevederile legislației cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești.

În conformitate cu art. 525 alin.(1), (2), (3) din Codul de procedură penală, acțiunea pentru repararea prejudiciului poate fi inițiată în termen de trei ani de la data apariției dreptului la repararea prejudiciului conform prevederilor art.6 din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Acțiunea pentru repararea prejudiciului poate fi inițiată în instanța judecătorească în a cărei rază teritorială domiciliază persoana careia i-a fost cauzat prejudiciul sau, după caz, succesorii ei, în ordinea procedurii civile, chemând în judecată statul, care este reprezentat de către Ministerul Justiției al RM.

Prin urmare, ținând cont de faptul că Vadim Bîrca a fost achitat, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii, acesta are dreptul la repararea prejudiciului conform Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Mărimea concretă a compensației se determină conform art. 11 din Legea nr. nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998, iar unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire. Potrivit jurisprudenței CtEDO, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit. Quantumul despăgubirilor trebuie astfel stabilit, încât acestea să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimele daunelor.

Totodată, art. 2036 alin. (1) și (3) din Codul civil, prevede că în cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral prin fapte ce atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin plata de despăgubiri.

Reparația prejudiciului moral se face și în lipsa vinovăției autorului, faptei ilicite în cazul în care prejudiciul este cauzat prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a arestului preventiv sau a declarației scrise de a nu părăsi localitatea, aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului, muncii neremunerate în folosul comunității și în alte cazuri prevăzute de lege.

Conform art. 2037 din Codul civil, mărimea despăgubirii pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea prejudiciului moral cauzat persoanei vătămate, de gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această despăgubire poate aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate.

Caracterul și gravitatea prejudiciului moral le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, restrângerea posibilităților de viață familială și socială, precum și statutul social al persoanei vătămate.

La determinarea despăgubirii, instanța de judecată va tinde să acorde o despăgubire care, pe de o parte, are o mărime comparabilă cu cea acordată în mod obișnuit în împrejurări similare și, pe de altă parte, ia în cont particularitățile cazului.

Unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire.

Prin prisma Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit, iar cuantumul despăgubirilor trebuie în așa fel stabilit, încât să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victime.

Aici, urmează a menționa că, instanțele de judecată, cu aplicarea corectă a legii materiale care guvernează raportul juridic litigios, just au constatat faptul că, este reparabil prejudiciul moral cauzat lui Vadim Bîrca în sumă de 10 000 de lei în temeiul Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011 și în sumă de 40 000 de lei în temeiul Legii nr. 1545-XIII din data de 25 februarie 1998.

Totodată, reieșind din normele legale citate anterior în raport cu materialele cauzei, instanța de recurs constată că instanțele de judecată au stabilit corect suma ce urmează a fi încasată cu titlu de prejudiciu moral, din care considerente recursurile declarate de către Ministerul Justiției al RM și de către Procuratura Generală a RM urmează a fi respinse în acest sens cu menținerea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe.

Astfel, atât prima instanță cât și instanța de apel apreciind corect circumstanțele cauzei și valorificând prejudiciul moral suportat de reclamant în corespundere cu prevederile legislației în vigoare, au admis parțial acțiunea, și au dispus încasarea sumei de 10 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și suma de 40 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal.

În acest sens, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție apreciază neîntemeiate argumentele Ministerului Justiției al RM și Procuraturii Generale a RM cu referire la faptul că Vadim Bîrca nu a prezentat probe care ar confirma prejudiciul moral cauzat prin acțiunile organelor de urmărire penală, nefiind temei de a genera obligațiunea statului la repararea acestuia, dat fiind că acest argument poartă un caracter declarativ și formal, fiind contrar prevederilor art. 2007 alin. (1) lit. a) și 2037 din Codul civil și Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

În ce privește pretenția lui Vadim Bîrca privind încasarea sumei de 4130 euro, cu titlu de prejudiciu material cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, pentru uzura automobilului, Completul

de judecată menționează că instanțele ierarhic inferioare corect au reținut netemeinicia acesteia, or, Vadim Birca nu a prezentat un raport de expertiză, potrivit căruia s-ar concluziona gradul de uzură al automobilului de model XXXXX, ridicat în cadrul cauzei penale. În temeiul art. 118 alin. (1) din Codul de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Cu referire la solicitarea lui Vadim Bîrca privind încasarea sumei de 29 769 de lei cu titlu de prejudiciu material sub forma cheltuielilor de asistență juridică suportate în cadrul cauzei penale, precum și compensarea cheltuielilor de judecată pentru asistență juridică în mărime de 8 000 de lei, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că instanțele ierarhic inferioare just au încasat suma de 15 000 lei, cu titlu de prejudiciu material, sub forma cheltuielilor pentru asistența juridică suportate în cadrul cauzei penale, precum și suma de 5000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată sub forma asistenței juridice.

Conform art. 94 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească, la cerere, părții care a avut câștig de cauză cheltuielile de judecată.

În conformitate cu art. 96 alin. (1) și alin (1<sup>1</sup>) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să compenseze părții care a avut câștig de cauză cheltuielile ei de asistență juridică, în măsura în care acestea au fost reale, necesare și rezonabile. Cheltuielile menționate la alin.(1) se compensează părții care a avut câștig de cauză dacă aceasta a fost reprezentată în judecată de un avocat.

Or, pornind de la practica și jurisprudența dezvoltată de CtEDO, cheltuielile de asistență juridică trebuie să fie necesare, realmente angajate și rezonabile ca mărime.

Pentru dovada cheltuielilor suportate, prin prisma practicii CEDO, se evidențiază necesitatea prezentării de către partea care pretinde compensarea cheltuielilor, a următoarelor documente: dovada achitării onorariilor avocaților (copii de pe dispozițiile de plată prin virament sau bonurile de plată); copia de pe facturile de strictă evidență, emisă pentru clienți-persoane juridice și în alte cazuri stabilite de legislație; listă detaliată a actelor/acțiunilor efectuate de avocat și a timpului aferent acestora ( cu tariful și orarul).

Pentru determinarea cuantumului compensației acordate, instanța de judecată, va ține cont de: complexitatea cauzei; noutatea și dificultatea întrebărilor juridice ridicate de speță; aportul avocatului la soluționarea cauzei; timpul și munca depusă de avocat; că nu au necesitat aptitudini speciale necesare pentru a acorda asistența; faptul în ce măsură munca avocatului în cauza respectivă îi limitează capacitatea de a lucra în alte dosare; rezultatul obținut; justificarea și ponderea mijloacelor de apărare utilizate în cauză; suma despăgubirilor pretinse/obținute în cauză.

Totodată, în jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (cauza Costin versus România, hotărârea din 26 mai 2005; cauza Străin și alții versus România, hotărârea din 21 iulie 2005; cauza Petre versus România, hotărârea din 27 iulie 2006, etc.) s-a statuat că partea care a câștigat procesul nu va putea obține rambursarea unor cheltuieli decât în măsura în care se constată realitatea, necesitatea și caracterul lor rezonabil.

Așadar, în temeiul celor constatate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție apreciază ca neîntemeiate și respinge argumentele recurențelor invocate în confirmarea ilegalității actelor judecătorești de dispoziție contestate și susținerea cererilor de recurs.

În consecință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că dezvoltarea unui consens jurisprudențial este un proces care poate fi de durată: prin urmare, pot fi tolerate faze de divergențe de jurisprudență fără a se pune în discuție securitatea juridică (cauza Nejdhet Şahin și Perihan Şahin, v. Turcia, pct. 83). Jurisprudența nefiind imuabilă ci, din contra, progresivă în esență, principiul unei bune administrări a justiției nu se poate înțelege ca impunând o cerință strictă privind constanța jurisprudențială (cauza Nejdhet Şahin și Perihan Şahin, citată anterior, pct. 84; și cauza Atanasovski v Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, pct. 38).

Din considerentele menționate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează de a respinge recursurile declarate de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de către Procuratura Generală a Republicii Moldova, cu menținerea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe.,

În conformitate cu art. 442, art. 444, 445 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

#### d i s p u n e:

Se resping recursurile declarate de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de către Procuratura Generală a Republicii Moldova.

Se menține decizia din 13 octombrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Vadim Bîrca împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale, repararea prejudiciului material și moral și compensarea cheltuielilor de judecată.

Decizia este irevocabilă.

Președinte, judecător

Stela Procopciuc

Judecători

Diana Stănilă

Mariana Ursachi